

LUND UNIVERSITY

Aktuellt om anatomiska samlingen vid Lunds universitet

Bergman, Jenny

Published in:
ALE

2022

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Bergman, J. (2022). Aktuellt om anatomiska samlingen vid Lunds universitet. *ALE*, 2022(4), 44-46.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Aktuellt om anatomiska samlingen vid Lunds universitet

Den 9 september 2022 överlämnade Lunds universitet kraniet av en samisk man till Arjeplogs sameförening. Detta var den första återlämningen av en samisk kvarleva ur Lunds universitets anatomiska samling. Begäran om återlämning inkom från Arjeplogs sameförening till Lunds universitet i juni 2021, en begäran som regeringen beviljade i februari 2022.

I arkiv och på kraniet finns informationen att mannen var från Arjeplog och att kraniet överlämnades av kandidat Waldenström till Zoologiska museet vid Lunds universitet år 1852. Waldenström syftar troligtvis på Erik Magnus Waldenström som under åren 1819–1862 var provinsialläkare i Norrbotten. År 1909 deponerades kraniet på Anatomiska institutionen och därmed blev det en del av den anatomiska samlingen.

Lunds universitet har vid ytterligare tre tillfällen återlämnat kvarlevor till sina ursprungsländer. Två gånger till Australien (2008 och 2018) och en gång till Nya Zeeland (2011). År 2005 genomfördes även den uppmärksammade begravningen av kvarlevan efter Levin Dombrowsky, död 1879, på Malmö judiska begravningsplats.

Den anatomiska samlingen grundlades av Arvid Henrik Florman¹ under början av 1800-talet. Carl Magnus Fürst² var troligtvis den sista professorn att samla in kvarlevor till samlingen. När Anatomiska institutionen lades ner 1995 övertogs samlingen av Historiska museet vid Lunds universitet.

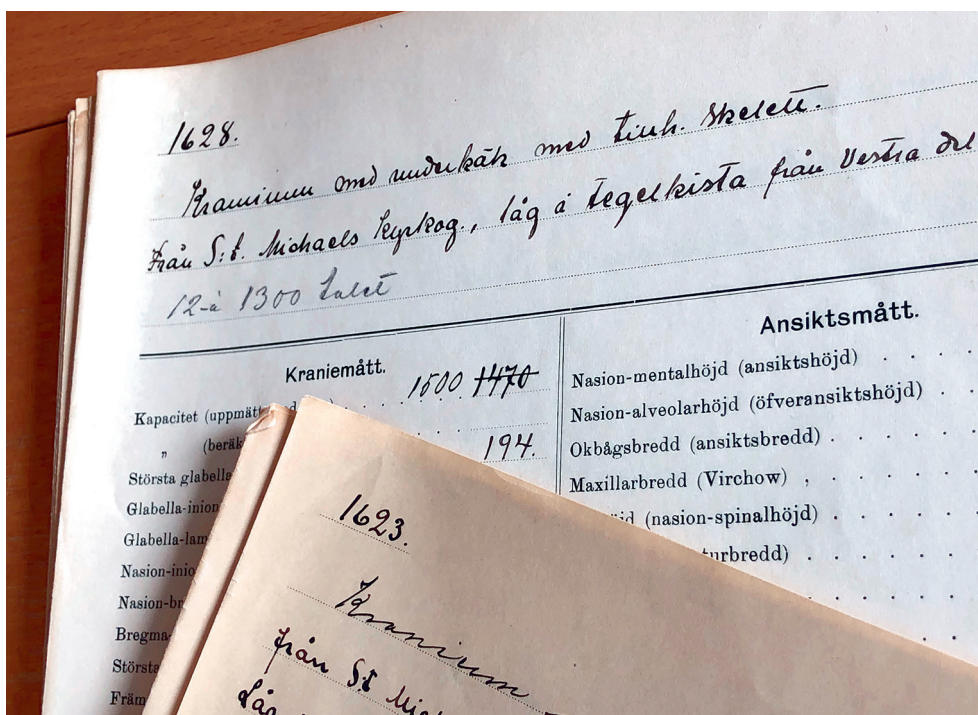
Samlingen består av omkring 1 700 mänskliga kvarlevor. Den domineras av kranier men även andra skelettdelar ingår liksom i stort sett kompletta skelett.

Större delen av samlingen utgörs av anonyma medeltida Lundabor, uppgrävda ur några av alla de kyrkogårdar som fanns i Lund. Förhistoriska arkeologiska skelett, framförallt från Sverige, är också representerade. Innan historisk osteologi blev ett ämne inom arkeologi på 1970-talet var det anatomerna som analyserade arkeologiskt funna kvarlevor.

Även etnografiska kvarlevor ingår vilket inkluderar minoriteter och urfolk. Dessa är inskaffade framförallt genom byten och inköp av professorer vid Lunds universitet. Dåtidens vetenskapliga rasism bidrog till införskaftet av dessa kvarlevor. Framförallt kranier användes för att genom mätningar belysa specifika karaktärer och olikheter mellan folk, något som till slut utmynnade i Anders Retzius skallindex.

Ingår gör också kvarlevor efter individer från 1800-talet. På Anatomiska institutionen studerade bland annat läkarstudenter kroppens anatomi genom dissektion av mänskliga kroppar. Kungliga förordningar avgjorde vilka som skulle skickas till Anatomisalen för dissektion. Dessa förordningar kom att inkludera fler kategorier ju fler studenter som sökte sig till Lunds universitet, då behovet av kroppar ökade med antalet studenter. 1816 års Kungliga brev till Lunds universitets kansler inkluderar kategorierna:

1:0 Alla oäkta Barn som blifvit mördade eller annars omkommit, så at öfver dem fordrats laglig besigtning och undersökning; 2:0 alla för gröfre brott häcktade Arrestanter som dö antingen i Malmö eller Landscrona eller på landet; 3:0 alle

Figur 1. Arkivhandlingar, anatomiska samlingen. Foto: Evelina Lindén, LUHM.

som blifvit hängde eller sjelfve afhändt sig lifvet; 4:o kringstrykande Tiggare, Zigenare och Tartarer [...].

De individer som nu finns kvar i samlingen utgörs enbart av individer som levde på marginalen.

En samling gipsavgjutningar, vissa av frenologisk karaktär, samt runt 400 glasplåtar och ett mindre arkiv ingår också i samlingen.

År 2014 invigdes utställningen ”Döden – ett bekymmer?” på Historiska museet där temat var den anatomiska samlingen, mänskliga kvarlevor och forskning på dessa. Utställningen öppnade dörrarna för ett bredare samarbete och utbyte med andra institutioner inom Norden med samlingar av mänskliga kvarlevor. Samma år bildades

på initiativ av Karolinska institutet det Nordiska nätverket för mänskliga kvarlevor i museisamlingar. Nätverket anordnar årliga möten och konferenser.

Samlingen genomgår sedan ett antal år tillbaka ett ompacknings- och inventeringsprojekt. Projektet omfattar fotografering, registrering i databas och ompackning. Kvarlevorna belyses också med UV-lampa för att hitta eventuell bleknad text. En del kvarlevor som sedan tidigare av olika anledningar är saknade har återfunnits. Vissa återstår att finna. Viss proveniensforskning ingår också i detta projekt.

Nya uppdaterade riktlinjer för hantering och bevaring av mänskliga kvarlevor vid Historiska museet beviljades 2022-06-01 av Historiska museets styrelse. Riktlinjerna finns för nedladdning på hemsidan.

På Historiska museets hemsida finns en informationstext om samlingen. Här finns även en rapport över de samiska kvarlevorna som finns i den anatomiska samlingen, framtagen 2022, tillgänglig för nedladdning. Rapporten är ett resultat av att museet såg ett behov av fördjupad proveniensforskning rörande de samiska kvarlevorna och tar upp all information som i nuläget finns om dessa utifrån arkiv och text på kvarlevor samt forskning- och utställningshistorik.

Lunds universitet håller på att ta fram en processkarta över återlämnandeprocessen. Denna kommer troligtvis att bli färdig under 2023.

JENNY BERGMAN

Antikvarie, Historiska museet vid Lunds universitet

Noter

- 1 Professor, Anatomiska institutionen 1801–1831.
- 2 Professor, Anatomiska institutionen 1904–1919.